

**Netopir,
imaš res
steklino?**

Ste se ustrašili naslovnice?

Ste ob pogledu na pretečo in strašljivo naslovnico pomislili, da so netopirji grozno nevarni in popadljivi? Mogoče celo, da imajo steklino? Pa je to res?

Netopirji - so res tako grozni in nevarni?

Slika na naslovnici je samo izsek fotografije na levi, ki prikazuje realno velikost brkatega netopirja, katerega telo se da objeti z enim prstom. Ostri zobje so namenjeni le netopirskemu plenu, kot so večče, hrošči in ostale žuželke, pa tudi kakšen pajek in stonoga se znajdeti v prehrani evropskih netopirjev. Pravi

krvososi – vampirji – živijo samo v tropskih in subtropskih predelih Amerike, tako da je strah pred njimi pri nas odveč.

V Sloveniji se radi pohvalimo s kar 28 vrstami netopirjev, ki se lahko med seboj zelo razlikujejo. Pogledjmo tri primere na slikah – rjavi uhati netopir, pozni netopir, mali podkovernjak. Vsi naši netopirji se praviloma izogibajo neposrednim stikom z ljudmi, saj se nas bojijo. To ni čudno, če pomislimo, kako majhni so ti sesalci. Masa živali je pri različnih vrstah med 5 in 30 grami. Res pa je, da so videti večji, ko razširijo prhuti, vendar največji razpon naših največjih netopirjev ne presega 45 cm.

Netopirji živijo povsod okrog nas. Lahko jih opazimo med nočnim lovom okoli cestnih svetilk ali nad vodo, podnevi pa jih bomo težko ugledali, ker se skrivajo v različnih špranjah in temnih prostorih. Najpogosteje jih bomo srečali v jamah, neobljudenih kletah in podstrehah ali jih opazili npr. za odprtimi polkni ali zunanjim opažem fasad. V njihovih zatočiščih jih ne motimo, saj so občutljivi na vznemirjanje in gotovo nočemo škodovati tem ogroženim živalim, ki so povrh še izredno pomemben člen ekosistema.

Kaj pa steklina in nevarnost za zdravje?

Steklina je virusno obolenje. Pri ljudeh virus običajno vstopi v telo preko rane – ugriza ali poškodovane sluznice in potuje do živcev. Ko virus pride do centralnega živčnega sistema, je taka okužba praviloma smrtna.

Steklina je bolezen, ki jo z izvajanjem rednega preventivnega cepljenja lahko popolnoma zatremo. Tako je bila urbana steklina, katere glavni rezervoar so psi, izkoreninjena z uvedbo obveznega cepljenja psov že v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Silvatična steklina, katere glavni rezervoar so lisice, pa se še vedno pojavlja tudi v Sloveniji. Z izvajanjem rednega peroralnega cepljenja lisic proti steklini se je njena pojavnost zmanjšala v zadnjih letih na vsega nekaj primerov letno.

Ljudem, ki pogosteje prihajajo v stik z divjimi živalmi (lovci, gozdarji, veterinarji, biologi,...), se svetuje, da se preventivno cepijo. Cepljenje izvajajo po predhodnem posvetu z zdravnikom v antirabičnih ambulantah po vsej Sloveniji.

Virusa klasične stekline, ki je v Evropi najpogosteje prisoten pri lisicah, do sedaj pri netopirjih še niso zabeležili. Pri nekaterih vrstah netopirjev so bili najdeni sorodni evropski netopirski lyssa virusi (EBLV - european bat lyssavirus).

Največ netopirjev, okuženih z EBLV, so zabeležili na severu Nemčije, na Nizozemskem in Danskem ter v Španiji. Za razliko od virusa klasične stekline, EBLV zelo redko okuži druge živali, prav tako ni bil potrjen prenos EBLV po zraku. Zato ni večje nevarnosti, če ste v istem prostoru z okuženim netopirjem, saj se EBLV širi le s stikom z obolelo živaljo. Skupno so v Evropi, vključno z Rusijo, znani le štirje smrtni primeri pri ljudeh. Nobeden od njih ni bil cepljen proti steklini. Po letu 1982 je več kot 200 ljudi poročalo, da so jih ugriznili oziroma opraskali netopirji, za katere so kasneje potrdili, da so bili okuženi z EBLV. Vse te osebe so bile ustrezno zaščitene (cepljene) in pri nobeni se ni razvila bolezen.

EBLV v Sloveniji?

Zadnja leta poteka t. i. aktivno ugotavljanje prisotnosti EBLV pri naših netopirjih. Vzorci sline in krvi (glej spodnji fotografiji) so bili odvzeti netopirjem po vsej Sloveniji. Najpogosteje sta bila vzorčena pozni in obvodni netopir, ki sta najverjetnejša prenašalca EBLV. Najmanj 50 vzorcev je bilo odvzetih tudi vrstam netopirjev, ki imajo zatočišča v stavbah in bi zato lahko pogosteje prihajale v stik z ljudmi. Skupno je bilo v letih 2008–2011 preiskanih blizu 800 živali dvajsetih različnih vrst. Dodatno je bilo med t. i. pasivnim ugotavljanjem prisotnosti EBLV zbranih več kot 80 trupel netopirjev. Laboratorijske preiskave je opravil Nacionalni veterinarski inštitut, ki ni v nobenem vzorcu potrdil prisotnosti EBLV.

Evropski netopirski lyssa virusi v Sloveniji torej še niso bili potrjeni, kljub temu pa njihova prisotnost ni izključena, zato morate biti pri stiku z netopirji previdni.

Vas je ugriznil netopir?

Netopir vas ne bo napadel sam od sebe. Ugrizne vas lahko samo po nesrečnem naključju, ko ste morda pobrali onemoglega netopirja ali ste hoteli prepoditi netopirja iz vašega stanovanja, kamor se je nehote zatekel.

Zato naj velja:

- netopirja ne prijemajte z golo roko, temveč jo vedno zavarujte z rokavico ali vsaj kakšno krpo;
- če vas je netopir ugriznil, svetujemo, da ugriz takoj sperete z vodo in milom ter se posvetujete z zdravnikom;
- netopirja, ki vas je ugriznil, spravite v primerno škatlo; netopirja in rano fotografirajte ter si zapišite kraj in čas najdbe netopirja;
- če je le mogoče, odnesite netopirja v najbližjo veterinarsko ambulanto ali pa se obrnite na Veterinarsko upravo Republike Slovenije (www.vurs.gov.si).

Ste našli onemoglega ali mrtvega netopirja?

Sodelujte tudi pri pasivnem ugotavljanju prisotnosti EBLV pri nas. Če najdete onemoglega ali mrtvega netopirja, čim prej vprašajte za nasvet člane Slovenskega društva za proučevanje in varstvo netopirjev (www.sdpvn-drustvo.si/nasveti.html).

Še opozorilo izletnikom v tropske in subtropske dežele (npr. Afriko, Ameriko, Azijo, Indonezijo, Avstralijo). Tudi tam so lahko netopirji prenašalci lyssa virusov, zato upoštevajte zgornje previdnostne ukrepe.

Več na www.who-rabies-bulletin.org/Travel/Recommendations.aspx.

Koristne povezave

Dodatne informacije o evropskih netopirskih lyssa virusih, steklini na splošno in izvajanju preventivnih ukrepov najdete na spletnih straneh Veterinarske uprave Republike Slovenije (www.vurs.gov.si).

Besedilo: Primož Presetnik, Monika Podgorelec (Center za kartografijo favne in flore) in Jedrt Maurer Wernig (Veterinarska uprava Republike Slovenije), v sodelovanju s Slovenskim društvom za proučevanje in varstvo netopirjev.

Fotografije: Primož Presetnik, Monika Podgorelec

Oblikovanje: Next line d.o.o.

Založila: Veterinarska uprava Republike Slovenije, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Republika Slovenija

Tisk: Bis tisk d.o.o., naklada 10.000 izvodov, september 2011

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO
VETERINARSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

